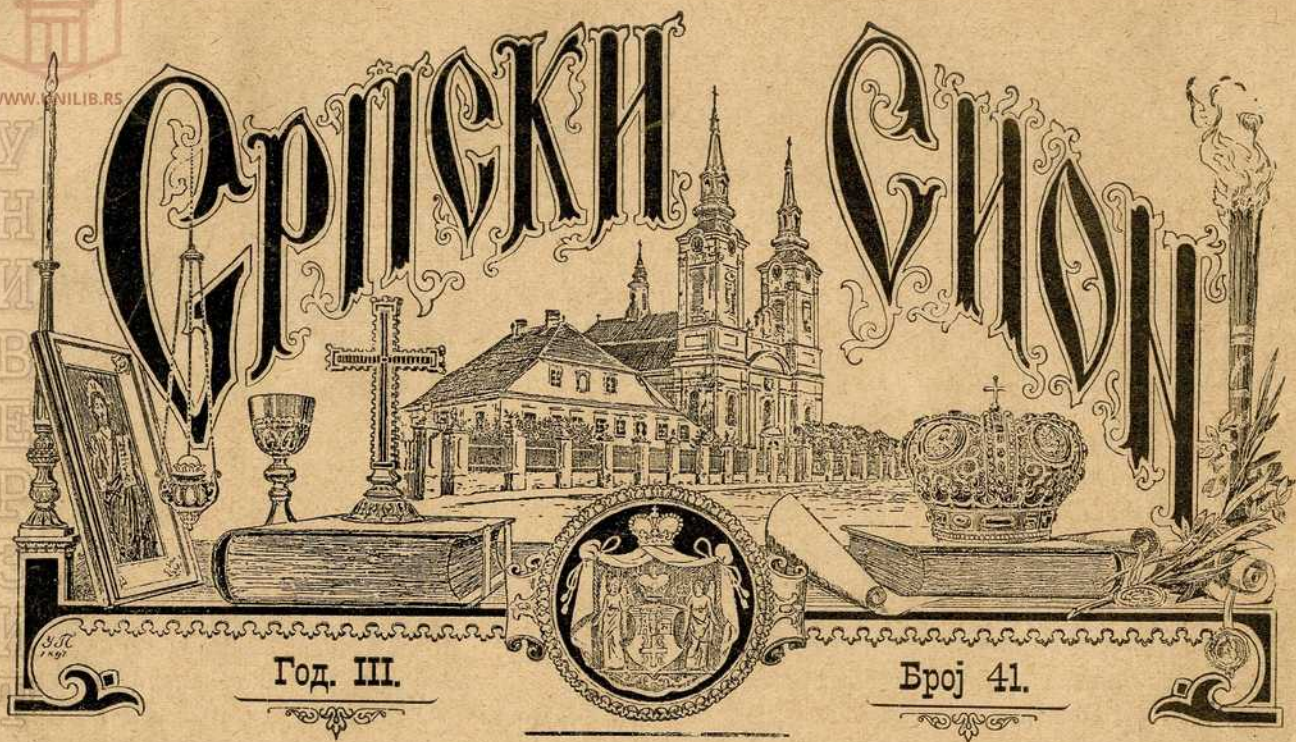

WWW.EJUILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
С
К
А
Б
И
О
Т
Е
К
А

Год. III.

Број 41.

**НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.**

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:

Њ. Св. Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:

Сава Петровић.

У Новом Саду 10. октобра 1893.

ПОЗИВ.

Дади установљења дана и места за сазив скупштине целокупног свештенства српског православног, Митрополије Карловачке, као и ради установљења дневног реда и осталих припрема за ту скупштину, позивају се п. н. господа чланови „одбора за припремну радњу око остварења свештеничког удружења“, да изволе дана 18. (30.) октобра о. г. доћи у седницу одборску, која ће се одржати у Карловцима, а у просторијама ректората богословског училишта.

У интересу ствари лежи, да овој седници присуствују и остала господа и браћа свештеници, која би то желела. Протопресвитерати, који су бар ближи Карловцима, могли би бити заступљени у тој одборској седници, од које ће зависити даљи развој ствари свештеничког нам удружења.

Речи и жеља беше доста, а сада: на дело, јунак ко је!

У замени председништва

Јован Јеремић,

парох и протонамесник, као перовођа одборски.

СВЕТО ПИСМО КАО НАЈСТАРИЈИ ПИСМЕНИ СПОМЕНИК У СВЕТСКОЈ ЛИТЕРАТУРИ.

Написао Тимотије Димитријевић, свештеник у Суботици.

(Наставак).

Што се тиче происхођења Петокњижја, три главније хипотезе имамо да споменемо.

Прва беше изречена први пут Аструком. По овој хипотези, постојали су још пре Мојсијева Петокњижја неки стари документи, а из тих старих докумената саставио је доцнији један писац једно веће дело, а то и јесте садашње Петокњижје. Ово је тако звана *прва хипотеза* или јасније: *хипотеза докумената*. Но што је најчудноватије у овој хипотези не опредељава се, колико је било таквих старих докумената, и ко је исте написао; о свему овоме нема ничег опредељења, већ сваки заступник ове хипотезе може замислити толико докумената, колико му је воља, а исто толико и писаца. Ето, на каквој се самовољи оснива ова прва хипотеза. *Давид Илген* — доказивао је, да су се два Елохисте и један Јеховиста трудили, употребивши старе записе, те саставили књигу Постања. *Грамберг* се задовољио са два главна документа. *Хинфелд* је тврдио, да је био један јеховистички и два елохистичка документа, но да су исти били од писца Петокњижја на неким местима поправљени и измењени.³⁹ — Доказивати самовољу заштитника ове хипотезе, држим, да је сасвим излишно.

Други испитивачи происхођења Петокњижја поделише ове документе на мале одломке или фрагменте, који одломци, по њиховом мњењу, беху написани у разна времена, а садржаваху податке генеалогичке, разна историјска факта, или боље рећи опширна причања и законе, које је све доцније неки компилатор саставио у једну целину и издао у виду данашњег Петокњижја. Ово је *друга хипотеза*, тако названа: *хипотеза одломака или*

фрагмената. Отац ове чудновате системе или боље рећи хипотезе, беше чувени *Ј. С. Фатер*, који истина није одрицао, да су неки од ових одломака могли бити написани и Мојсијем; но ипак доказиваше, да већи део ових одломака припада времену много доцнијем т. ј. времену Давида и Соломона, шта више, неки одломци су још из доцнијег времена, а у једну целину били су исти одломци скупуљени тек за време вавилонскога ропства.⁴⁰

Од мњења Фатерова у неколико одступа *Де-Верге*, који је после изменио своје мњење.

Волнеј пак доказиваше, да је Петокњижје састављено из одломака тек у време Јосије, свештеником Хелкијом. (4. књига царства 22. глава.) Но када се уверише научењаци т. ј. критичари, да Петокњижје није могло постати посредством случајнога и механичнога преписивања из старих докумената, или из одломака, тада измислише нову систему, која је признавала само један основни документ, — увеличани, допуњени и издани у облику данашњег Петокњижја или боље рећи Шестокњижја, једним или многим доцнијим писцима. Ово је *трећа хипотеза*, која се назива: *хипотеза доцне*.

По Евалду, основатељу ове хипотезе, тај примитивни документ био је елохистички, јер се до главе 6. књиге Изласка употребљава само име Елохим, но за то је исти садржавао у себи нешто и из старијих записа. За мало па се појавио, вели Евалд, јеховистички документ, у коме се опет из старијих записа по нешто налазило. Напослетку трећи писац

³⁹ *Ј. С. Фатер* у делу: *Commentar über den Pentat. Halle. 1802—5.* на страни 431. и даље III. т. стара се да докаже, да се у Петокњижју може много фрагмената разликовати; на страни 466 и даље доказује, да ти фрагменти припадају разним писцима; на страни 506 и даље говори, да је те фрагменте један од последњих писаца расположио по хронолошкоме реду. Упозоримо читаоце на тврдњу Фатерову, јер је иста најбољи доказ самовоље критичара и испитивача Мојсијева Петокњижја; јер они једном тврде, да су у Петокњижју догађаји изложени у хронолошкоме реду, а други пут, да догађајима у Петокњижју баш хронолошки распоред оскудева, једном речју, како је кад нужно,

³⁹ Давид Илген у делу: *Urkunden des Jerusalemsischen Tempelarchivs in ihrer Urgestalt. Halle. 1789.* доказивао је, да у самој књизи Постања беше свега седамнаест докумената употребљено; овај материјал обрадише три писца и то тако вешто, да је последњи писац једва имао што да измени. *Gramberg: Libri geneleos secundum fontes rite dignoscendos adumbratio nova. Lipsiae 1828.* *Хинфелд: Die Quellen der Genesis und die Art ihrer Zusammensetzung. Berlin. 1853.*

придодавши томе првоне примитивноме документу овај други, обрадио је исти, нешто својим властитим силама, а нешто је позајмио из других писмених извора, те је таким начином саставио данашње Петокњижје.⁴¹ Хипотезу ову још боље развише и разрадише *Тух* и *Блек*.⁴²

У данашње време ова хипотеза тако се саједињава са првом хипотезом, да сви у опште документи признају се основнима или примитивнима; но колико је докумената, и када су исти написани и ко их је написао, о томе учени критичари не говоре; шта више, ту се највећма разилазе међу собом т. ј. у времену када се исти појавише и колико издања и писаца беше. Каква је велика разлика у овоме питању међу ученим испитивачима, најбоље ће се видети, ако неке од најглавнијих и најновијих наведемо.

Међу свима критичарима, који се бавише испитивањем питања о происхођењу Петокњижја, нико није тако често мењао своје мишљење, као баш сам основатељ треће хипотезе: Евалд. У првоне своје труду, будући да бејаше још млад, бранио је происхођење Петокњижја од Мојсија, те је силно нападао на хипотезе — докумената и фрагмената; но после неколико различитих варијација, он је дошао на следећу чудновату систему:⁴³ Постојала је наине нека стара историјска књига: „о ратовима Господњим“ (Бројеви 23. 14), у којој се осим песме Мојсијеве (Изазак 15. 1 до 18) и осим набрајања путева (т. ј. станова) синова израиљевих (Бројеви 33), налазило неколико других причања (Исус Навин 17, 14—18). После смрти Мојсијеве на сто година појавила се књига: живот Мојсијев. Са ова два извора у последње време Судија користило се писац књиге завета, која садржи

разне завете (Бога са Јаковом, Јакова са Лаваном) и многа друга причања о патријарсима. За тим у почетку царевања Соломонова појавила се књига Почетка, тако названа по томе, што је почињући се са створењем света имала у виду објаснити постанак установа религијозних и свентеничких, због које је цели подробно излагала законе. Из књиге Завета и књиге Почетка, спојених уједно, на скоро после раздељења царства јудејскога и израиљскога, неки писац, рођени у царству израиљском, саставио је неке главе књига: Постања, Изласка и Бројева; а сто година после тога, други неки писац саставио је и придодао је друге главе споменутим књигама. А за време царевања Јоатама (дакле за време Исаије пророка) нови неки писац тако је саставио све напред споменуте прве књиге, да су из њих изишле прве четири књиге Петокњижја, заједно са последњом главом Поновљених Закона и са књигом Исуса Навина — Наполетку овоме труду били су придодани: 1) благослови и клетве, изложене у књизи Левитекој у 26. глави, које је написао урођеник царства израиљскога, но који је живио у царству асирском; 2.) за време цара Манасије, урођеник царства јудејскога, који је живио у Египту, придодао је већ горе изложеном труду већи део књиге Поновљених Закона од 1—32. главе; 3.) за време цара Јосије не зна се ко је придодао благослов Мојсијев. (Поновљени Закони 33. гл.) И тако, благодарећи труду толиких писаца, добисмо ми наше садашње Петокњижје или боље рећи Шестокњижје, — вели учени Евалд.

Овако што могао је само Евалд измислити. Да је ова измишљотина Евалдова основана на самовољи његовој, држим, да је излишно доказивати; јер, да његова самовоља нема никаквога научнога основа, већ да је на његовоме самоуверењу основана, то се јасно види, ту доказа никаквих не треба.

Но Евалд се може тешити, што није остао сам у измишљавању своје чудновате системе, јер, као што ћемо видети, нашло се још више учених рационалиста, који се постараше да још чудноватијим измишљотинама докажу, да Петокњижје није могао Мојсије написати. Тако н. пр. *Кнобелов*⁴⁴ поглед на происхо-

⁴⁴ Knobel: Die B. B. Numeri, Deuter. Jos. erklärt. Leipzig. 1861. p. 597—606.

⁴¹ Ewald: Studien und Kritiken 1831. p. 603—605.

⁴² Tuch: Commentar über die Genesis. Halle. 1838. p. XXX; Bleck: de libri Geneseos origine etc. Bonnae. 1863; исто тако његово дело: Einleitung in das A. T. Ed. 3. p. 238. и E. 4. p. 61.

⁴³ Евалд: Die Composition der Genesis. Braunschweig 1823. Из почетка је силно нападао на хипотезе: докумената и фрагмената, но већ 1831. изменио је своје прво мишљење у делу: Studien und Kritiken. — Система његова налази се у делу његовом: Geschichte des Volkes Israels. Ed. 2. 1851—53. I. 80; II. 19. и д.

Петокњижја, још је оригиналнији. У време Саулово, вели Кнобел, неки свештеник, имајући у виду да заштити Мојсијеву теократију, саставио је повеће историјско дело, које је и законе садржавало и које је постало основ садашњег Петокњижја. Почевши од створења света, он је спровео историју све до раздељења обећане земље међу коленима израелским за време Исуса Навина, но уједно је скупио и законе религијозне и свештеничке. При излагању историје створења света и историје патријараха, он је употребљавао име: Елохим. За изворе, осим усменог предања, употребио је неке писмене документе, као што су: списак станова синова израелских, (Бројеви 33) поделу градова Исуса Навина (13 до 21). За време Давида у јужној Палестини написана је била ратна књига, дело јеховистичко, која је садржавала у себи многе приче и законе, који су ушли у Петокњижје и у књигу Исуса Навина. А за време Соломоново у средњој Палестини написана је: „књига праведнога“, такођер јеховистичка, у којој се осим неких закона, налазише историјска причања и једна песма (2. Цар. 1, 18). Прва од споменутих књига за време цара Јосафата, а друга у почетку асирскога ропства беху обрађене посредством исправљања и додавања. — За време пак Језекије, Јеховиста неки на основу ових обрађених издања књиге ратне и књиге праведнога, тако је прерадио и допунио то прво историјско дело, које и законе садржава, да је постало сасвим ново дело, које се састојало из прве четири књиге Петокњижја, из последње главе Поновљених Закона и из књиге Исуса Навина. Но тек што је Јеховиста свршио своје дело, на жалост, оно се предало забраву, док га на послетку за време Јосије првосвештеник Хелкија случајно нађе и придода нађећој делу велики део Поновљених Закона од 1—30. главе, и неколико стихова књизи Исуса Навина, те тако добисмо Шестокњижје, — вели Кнобел.

Те тако по Кнобелу, ради састављања Петокњижја нужно је најмање седам писаца. Но *Е. Шрадер* задовољава се са четири писца.⁴⁵ Првога свога писца он назива анализом. Овај писац, по свој прилици, беше свештеник, који је знатан био и живио првих

година владања Давидовог у јужноме царству. Њему смо обвезани, вели Шрадер — тиме, што Кнобел налази у првом основном делу т. ј. историјско-законском; њему се има приписати већи део закона, јер сви закони, особито који се односе на Левите — предани су истим писцем. — Не за дуго после раздељења царства (између 975 и 950. године), у северноме царству други писац теократски саставио је слично дело, које је од прилике садржавало у себи све оно, што се налазило по Кнобелу у књизи ратној и књизи праведнога, и у коме се делу историја спроводила до времена Давидових. Обадва се писца при писању својих дела служеше, осим усменог предања, неким старим писменим изворима, (но којим? то је Шрадер нашао за добро — прећутати) од којих се неки трагови могу и сада разликовати. На основу ова два дела, а у размаку времена од 825—800 год., трећи неки писац пророчански придодао је свему овоме нека нова усмена и писмена предања, саставивши на тај начин већи део Шестокњижја; поновљених закона није било у опште; јер исте је придодао неки четврти писац, тако звани писац Поновљених Закона, који је живио у време Јеремије, око 630. г., који је уједно неке измене учинио и на осталим деловима Петокњижја. При крају вавилонскога ропства књига Исуса Навина била је одељена од осталих књига, но благодарећи Јездри, Петокњижје је било признато за богодуховени спис и беше на основу тога канонизовано.

Исто тако признаје четири писца за Петокњижје *М. Никола*,⁴⁶ но сасвим друкчије доводи у свезу једнога писца с другима. Обравивши своје научно гледиште искључиво на божја имена: Елохим и Јехова, он разликује две религијозне системе: старију или простију, названу елохистичком, и много доцнију названу јеховистичком, установљену од пророка и њихових школа. Већи део прве четири књиге обвезан је својим происхођењем доцнијој религијозној системи т. ј. јеховистичкој, а од елохистичке имамо — вели Никола — неке фрагменте из књиге Постања, за тим неке делове из књиге Изласка и Бројева; а све остало

⁴⁵ Nicolas Etudes crit. sur la Bible. 1862. Упореди: Reiss, Gesch. der heiligen Schriften des A. T. Braunschweig. 1881. p. 74. —

⁴⁶ De-Wette-Srader: Einleitung in das A. T. E. 8. 1869.

ијесте јеховистичко. И први и други писац живине за време цара, елохистички у северноме царству а јеховистички у јужноме; неки трећи писац, боље рећи компилатор спојио је дела првога и другога писца заједно. За

време Јосије написани беху Поновљени Закони, а цело Петокњижје завршено је после вавилонскога ропства т. ј. за време Јездре и Нејемје.

(Наставиће се).

ПРАВОСЛАВНИ РУМУНСКИ БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ У ЧЕРНОВИЦИ.

По проф. Исидору витезу Ончулу

написао Владимир Димитријевић, студент прав. богословског факултета у Черновци.

(Наставак).

ије заиста никакво чудо, што високоучени г. писац, са чијом се работом овде служимо, данашње стање буковинске цркве, „које јој даје да без свакога страха гледа у будућност“ — приписује баш томе негдашњем богословском училишту. „Ако — вели он ту — моћ лежи у култури и науци, тада ми можемо с правом тврдити, е је црква помоћу тога училишта дошла до такве снаге, да ће она као каква чврста стена моћи одолети свима евентуалним бурама, јер докле пре оснивања богосл. училишта не беше у свој земљи ни једнога јединога свештеника са вишим богословским образовањем, нема их сада — Богу хвала! — међу свима буковинским паросима ни једнога, који не би имао горњих знања...“ Одмах за тим наводи он и сва она богословска дела, што су их до тада написали људи, који су се у томе училишту учили, или у њему делали као професори. *Тих дела — а по где-које је и у више свезака — има до преко четрдесет!*

Још ћемо навести само неке моменте из историје тога училишта, па ћемо похитати, да се што боље упознамо са данашњим факултетом.

Четири месеца после отварања богословског училишта, *12. фебруара 1828* буде уз њега основан и богословски семинар, што је прослављено са великом црквеном свечаношћу.

1848 год. укида епископ *Евгеније Хакман* — који је још 8. маја 1835 наименован краљ. резолуцијом за наследника Балашескова — латински језик на томе училишту, а уводи језик румунски, на коме се предавало и у Влаховићевој клирикалној школи.

1850-те проглашује се училиште, које дотле имађаше само дијецезални карактер, ћесарским

заводом, а већ идуће године покушава Хакман, да училиште по ново реорганизује „према духу и потребама времена“, тежећи да га подигне — на степен факултетски.

Но тако замашна ствар ни у гвозденој руци Хакмановој не хтеде ићи лако и брзо. Морала је прохујати још читава „половина половине века“, док се, на срећу и напредак народа буковинскога, и то могло остварити.

А ево како је то било:

Н. како око седамдесетих година појави се у Аустрији живо кретање за подизање нових университета. Разни градови и народносне странке узеше у своје програме и оснивање университета, па се и сама посланичка комора државнога сената више пута изјаснила за исте пројекте, нукајући владу, да такове предлоге комори поднесе.

Међу такима молитељима беху и депутирци буковински, који не пропуштаху ни једне прилике, а да не напомену, да ако у царевини имаде икоје провинције, која би била потпуно достојна те велике милости, то онда долази ту на прво место Буковина. Осим релативно малих трошкова, које би стало подизање свенаучишта у Черновци, наводише они као мотиве с једне стране још и то, што је лавовско свенаучиште постало пољским, те буковинска младеж мора ићи на науке чак у Беч, с друге опет стране оправданост, да и православна црква добије у царевини — ради највишега богословскога образовања свога клира — један богословски факултет. А у Цислитавској Черновци је једино место, згодно за то, и то тим пре, што у њојзи већ и постоји једно добро организовано богословско училиште.

Ти разлози и беху згодни, да покрену

владу, да у Черновици оснује свенаучиште. Тешкоће се појавише једино у погледу богословскога факултета, јер се на исти не дадоше применити нити правила за римске богословске факултете, нити се пак могаде подложити општим академским законима. Богословски факултет требао је да — као и бивше богосл. училиште — образује буковински *дијецезални клир*, мораде дакле доћи у тесну свезу са црквеном организацијом, т. ј. *црквени интереси не могу ни ту бити испуштени из вида*.

У ту сврху упушта се царска влада са тадашњим Архиепископом и Митрополитом, *Теодором Бенделом*, у живе преговоре. Но ти преговори бише прекинути смрћу Митрополитовом месеца августа 1875. Како је пак на основу резолуције од 7. дек. 1874 — а по одобрењу пројекта, што га је поднео био државни савет — свенаучиште черновичко ваљало већ школеке год. 1875/1876 отворити, то влада већ не могаде више сачекати попуњења митрополитске столице, него спроведе нужне мере самовласно, што је после одобрила и црквена поглавица.

Министарство богоштовља и јавне наставе објавило је — на основу највише резолуције од 28. авг. 1875 — организацију новог богословског факултета овом одредбом:

„§. 1. Грчко-источно богословско училиште, што постоји у Черновици, укида се.

На његово место ступа грчко-источни богословски факултет ц. и кр. черновичкога Франц-Јосифова свенаучишта.

§. 2. У колико ниже нема каквих посебних одредаба, важе за именовани богосл. факултет општи академски прописи и установе.

Постојеће одредбе, које важе за римске богословске факултете, не могу се примењивати на черновички грчко-источни богословски факултет.

§. 3. У черновичком грчко-источном богословском факултету системизују се ове катедре: а) за библијску науку и тумачење Старога Завета; б) за библијску науку и тумачење Новог Завета; в) за догматику; г) за морално богословље; д) за историју цркве; е) за црквено право; ж) за практично богословље; з) за источне језике.

Ини наставни предмети, чије је изучавање обилгатно по наставноме нацрту (— који овде

не саопштавамо —) биће спојени са појединим системизованим катедрама, у колико то буде допуштала квалификација појединих личности.

Истим начином моћи ће се појединим професорима наложити, да држе предавања и из необвезних предмета.

Само у колико се једно или друго не би дало извести, побринуће се тиме, што ће се за замењивање обвезних споредних струка, чије ће заступање бити нужно, позвати супленти или припустити приватни доценти.

§. 4. О свима предлозима за факултет ради именована суплената или припуштања приватних доцената има државни председник (*Landespräsident*) да пре предложена министарству саслуша мишљење черновичкога Архиепископа.

Мишљење Архиепископово узима у обзир и министар богоштовља и наставе, ако хоће да за коју професуру пошље личност, коју није предложила професорска колегија.

§. 5. У случајевима, када се која професура не би могла попунити позивом, тада се може, са одобрењем министра богоштовља и наставе, изнимно расписати писмени испитни натечај.

Испитна питања одређује факултет.

Натечај расписује министарство богоштовља и наставе.

Елаборати се шаљу факултету, који исте процењује, а за тим натицатеље, који му се згоднима учине, позива на колоквију и покушајно предавање. По изходу потоњих подноси факултет своје предлоге за попуњење (§. 4.).

У изнимним случајевима може се колоквија и покушајно предавање опростити, или за одржавање истих одредити друго које богословско училиште, но за ово треба дозвола министра богоштовља и наставе, који и у овом случају тражи мишљење Архиепископово.

§. 6. Супленте за упражњене катедре позива факултет, но се мора то пријавити Архиепископу и затражити потврда од стране министра богоштовља и наставе.

§. 7. Избори академских достојанственика, који се обављају у смислу закона од 27. апр. 1873 (*R. G. Bl. Nr. 63.*) морају се пријавити Архиепископу.

§. 8. Архиепископ има право, да расписује о неговању богословских наука у факултету и о напретку студија, на да своје предлоге,

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

који би му се према томе свидели, упути министру богоштовља и наставе.

§. 9. За обим обвеза редовних и ванредних професора, да свој предмет уредно заступају, меродавне су свагдашње учевне уредбе (Studieneinrichtungen).

Редован професор мора недељно бар девет, ванредни бар седам часова читати.

§. 10. С тога, што ће који студент факултета припадати дијецезалному факултету, не могу му се укратити његове академске дужности и права.

Но мора се пријавити ректору семинара, ако се питомац огрени о пристојно понашање, или ако се против њега повела дисциплинарна

истрага, или му је досуђена каква дисциплинарна казна.

Иста се пријава има учинити и на дотичну дијецезалну власт, ако се поменути случај догоди са којим свештеничким кандидатом које иноземне дијецезе.

§. 11. спомиње под А. и В. приложени поступак при државним испитима.

§. 12. Пословни ред за своја расправљања саставља сама професорска колегија, и подноси га министру богоштовља и наставе ради потврде.

§. 13. Ова одредба ступа у живот 1. септембра 1875“. —

(Наставиће се)

МАЛО ВИШЕ — ПАЖЊЕ!

За што?

За то, што је „свето писмо најстарији писмени споменик у светској литератури“, те је према томе могло и морало *прво* положено бити „покрај ковчега завета“, односно „чувано“ бити у храму божјем. Постављајући своје Петољкијје „покрај ковчега завета“ Мојсије није могао у томе „следовати обичају старих народа“ — „у којих не беше ни трага о писму, када Јевреји имаху већ написано Петољкијје“; Мојсије дакле није „следовао“, него је завео „обичај: све важније писмене споменике чувати у храмовима“.

Расправљајући и доказујући, да је „свето писмо старог завета најстарији писмени споменик у литератури светској“, писац није могао ни смео рећи, да је Мојсије постављајући Петољкијје „покрај ковчега завета следовао само обичају старих народа, који све важније своје писмене споменике чуваху у храмовима својим“. Да, није могао ни смео то рећи, ако није рад био, да сâм руши и обара оно, што тврди и доказује.

Ако допустимо, да је Мојсије налажући, да се његово Петољкијје постави „покрај ковчега завета следовао само обичају старих народа“: *онда следи*, да „свето писмо старог завета *није* најстарији писмени споменик у литератури светској“, јер ето видимо, да и други „стари народи“ имају већ „писмене споменике, које чувају у храмовима својим“. Узмемо ли још у об-

У 35 броју овог цељеног листа отпочета је расправа у Христу брата и школског ми друга, *Тимотија Димитријевића*, свештеника у Суботици, под насловом: „*Свето писмо као најстарији писмени споменик у светској литератури*“.

Одмах у почетку расправе поткрала се писцу једна погрешка, учињена — рекао бих — не из незнања, него са — ненажђе.

У споменутом броју, а на страни 553. наводи писац, да је „свето писмо старог завета најстарији писмени споменик у литератури светској“; на истој страни, а у примедби под 8. напомиње, „да се стари Јевреји налазише на много већем степену образованости, него тадањи незнабошци, у којих ни трага не беше о писму, када Јевреји имаху већ написано Петољкијје“.

Пошто је то напоменуо, писац нам наводи узроке, за што је „закон, по Мојсијевом миљењу, требао налазити се тамо, где је присуствовао сам Јехова“ т. ј. „покрај ковчега завета“.

Два су томе узрока:

1.) „да би важност закона била тим већа у очима непослушних и увек незадовољних Јевреја“;

2.) „у другом реду пак, када је (Мојсије) заповедио, да се петокњижје остави покрај ковчега завета, следовао је само обичају старих народа, који све важније своје писмене споменике чуваху у храмовима својим“.

Ово друго не стоји, и стојати не може.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

зир, да треба доста па и дуго времена, док се неки обичај утврди и од једног народа другом пренесе: онда излази, да је већ доста времена пре „св. писма старога завета било у светској литератури писмених споменика“.

Но кад „историја светска сведочи, да се стари Јевреји налазише на много већем степену образованости, него тадањи незнабошци, у којих ни трага не беше о писму, када Јевреји имађаху већ написано Петокњижје“: онда је узрок постављању истога Петокњижја „покрај ковчега

завета“ био и бити могао само један: „да би важност закона била тим већа у очима непослушних и увек незадовољних Јевреја“.

Сматрао сам за нужно учинити ову примедбу, односно исправак; а како сам мишљења, да је горња погрешка учињена не са незнања, него са непажње: то и довикнух у Христу брату и школском ми другу: Мало више — пажње, да како — у будуће!

22. септембра 1893.

Власкоје.

ЗАПИСНИК

седнице збора српског православног свештенства сакупљеног на свештеничкој исповести у манастиру Ковиљу 23. септембра 1893.

Председава: пречасни господин окружни прота жабаљски *Милош М. Панић*.

Записник води: *Емил Степанов*, тителски парох.

Присутни су господа свештеници: Стетозар *Влашкалић* мошорински, Василије *Вуковић* каћски, Ђорђе *Иванић* виловачки, Светозар *Гавриловић* горњо ковиљски, Сима *Николић* ђурђевачки, Димитрије *Ковачевић* гардиновачки, Стеван *Стевановић* ковиљ-сентивански, Василије *Теофановић* и Василије *Стојадиновић* чурушки и Ђорђе *Михајловић* дољо-ковиљски.

1. Преч. г. окр. прота Милош М. Панић отварајући збор поздравља најискреније г. г. свештенике, који се скупише на исповест. Да је исповест заказана и да ће се одржати тек сада, узрок је, што г. прота у доба, кад се по вис. наредби свештеничка исповест ваља да одржи, није био дома, већ на допусту ради лечења нарушеног му телесног здравља. У неколико је одржање свештеничке исповести задржала и колера, која се местимице била појавила и у овом протопоцијату, те је преч. г. прота, пошто је од политичке средске власти упозорен, да је саобраћај ограничен и отештан, одложио заказану већ исповест на неизвесно време, а пошто се сметње уклониле заказао је за данашњи дан свештеничку исповест свештенства овог округа.

Проглашујући збор отвореним, позива, да се конституише тиме, што ће изабрати перовођу.

Збор једногласно бира за перовођу тителског пароха *Емила Степанова*.

2. Преч. г. прота позива присутно свештенство, да изабере себи духовника, коме ће се исповедити.

За духовника-исповедника једногласно се бира преч. г. прота.

3. Председник збору, преч. г. прота позива г. г. свештенике у храм Божји, где ће се одржати призив св. Духа а за тим исповест.

У св. храму по извршеном призиву св. Духа исповедиле се присутни свештеници преч. г. протопресвитеру, који за тим положи и сâм исповест најстаријем од присутних, г. Светозару Влашкалићу, мошоринском пароху.

4. По исповести искупише се свештеници у великој трапезарији свето-обитељској, где преч. г. протопресвитер у подужем, језгровитом и ищрином говору позва свештенство овог округа, да се потруди свим законитим сретствима, која му на расположењу стоје, да се отклоне *намерене црквено-политичке реформе вис. кр. уг. владе, које се односе, као што је познато, на вођење грађанских матрикулт, на рецеизију Јевреја, на слободно вршење вероисповести и на грађански брак*, јер су те реформе убитачне и штетне у својим консеквенцијама нарочито по цркву нашу православну и св нам православље.

Посматрајући те реформе било са становишта догмата св. наше цркве, било са религиозно-моралног или народног гледишта, оне су по нас штетне, и Срби православне вере најмање се могу њима радовати.

Све је то увидео и наш високопреосвећени

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Епископат, те је на челу са Његовом Светости, преузвишеним Г. Патријархом Георгијем, упутио две представке: једну Његовом Величанству премилоствивом краљу, а другу вис. краљ. уг. влади, одлучно доказујући штетност наведених рефорама и молбе, да се не узаконе речене реформе.

Одавајући пуно признање и захвалност Његовој Светости, преузвишеном Г. Патријарху Георгију, као поглавици овопределне автокефалне цркве српско-православне, као и високопреосвећеној господи Епископима, што су кораке учинили на надлежном месту у обрану цркве и православља, предлаже преч. г. прота, да и свештенство овог протопресвитерата једнодушно потпомогне глас свог Епископата против често споменутих црквено-политичких рефорама, понишом представком управљеном на Његову Светост преузвишеног Г. Патријарха Георгија; поднесећи уједно текет преставке те, која гласи:

„Ваша Светости, Преузвишени Господине!

Српско православно Свештенство протопресвитерата жабаљског, искупљено у манастиру Ковиљу 23. септембра 1893. године — пошто је своју свештеничку исповест по прописима св. цркве извршило — сматрало је за своју свету дужност ову прилику употребити, да се дубоко захвали и Вашој Светости, као црквеној поглавици својој, и високопреосвећеној Господи Епископима као дијецезалним управитељима на томе, што сте у своје време упутити изволели нужне представке и Његовом царском и ауто-столеко-краљевском Величанству, нашем узвишеном Владару и високој Му кр. уг. Влади у тој цели, да се спречи узаконење оних предлога високе Владе, који у погледу црквено-политичких рефорама говоре о вођењу цивилних матица, о рецепцији Мојсејеве вере, о слободном вршењу религије и о грађанском браку. А ово е тога, што је скромно потписано Свештенство тим тврдим уверењем испуњено, да би узаконењем горњих владиних предлога нарушио се досадањи мир и спокојство православног и свагда верно оданог народа српског за то, што горњи предлози долазе не само у сукоб са догмама и установама наше свете православне вере, које на вечитом и непромењљивом за нас темељу постоје, него поткопавају битно и саму крвљу предака наших

У Манастиру Ковиљу 23. септембра 1893.

Перовођа збора

Емил Степанов с. р

парох тителски.

стечену народно-црквену аутономију, која је државним законом нама ујамчена.

Па у тој великој бојазни и страви за светиње своје и за одржање религијозно-моралног живота народа нашег, српско-православно Свештенство протопресвитерата Жабаљског обраћа се овим најповерљивије Вашој Светости, као својој љубљеној поглавици са том најпонишном молбом: да *Ваша Светост како до сад тако и у будуће у друштву са високопреосвећеном господом Епископима узвишеним положејем Својим у цркви и народу код прејасног Престола и вис. кр. уг. Владе узме и цркву и народ у моћно закриље Своје, те стане на пут, да се не узаконе на штету свете нам православне вере наше уштни владини предлози.*

У најдубљем страхопоштовању целивајући свету десницу Ваше Светости, јесмо одани и верни синови.“

(Долазе потписи).

Свештенство једнодушно изјављује потпуно признање и толику захвалност Његовој Светости Г. Патријарху Георгију као и високопреосвећеној господи Епископима на оцином старању и бризи о цркви и св. правослаљу нашем, и примајући поднесени текет представке моли преч. г. протопресвитера, да ту представку поднесе браћи свештеницима који спречени не могуше учествовати у овом збору о исповести, да је потпишу, и тако потписану подастре Његовој Светости као малени али искрени знак признања и захвалности.

5. На примедбе од стране Свештенства, да се прописани наставни план о религијозној настави у комуналним школама због огромности материјала и поред најбоље воље и труда неће моћи извести — закључено је једногласно: образложеном представком обратити се високопреч. Консисторији, да настоји, да Свештенство само, на основу споменутог плана, нов наставни план изради, који би се могао и извести.

6. Пошто је сакупљено Свештенство изрекло своју захвалност г. проти на родољубивим речма и старању, председник збора преч. г. Милош М. Палић похваљујући добру вољу и будну свест Свештенства, кад год ваља штитити св. цркву и православно нам лепу веру, затвара седницу:

Председник збора

Милош М. Палић с. р.

окр. прота жабаљски.

О СТВОРЕЊУ СВЕТА.

(Из дела „Biblische Schöpfungsgeschichte“ од Дра Ф. Х. Рајша)

Превео Ђорђе Јегинь,

ученик свете богословије.

(Свршетак.)

Физиолог Адолф Фок овако завршује једну подробну расправу о овом предмету: „Ако друга главна реченица механичне теорије топлоте у опште стоји и ако се примени на температуре, какве су оне на сунцу или можда на још врелијим небесним телима, то можемо у опште за цео свемир, не само за сунчани систем тврдити, да у њему бива процес развитка, који тежи једној сврси а та је изједначење свију разлика у температури, дакле у смислу органскога бића — општа смрт. Ово крајње стање, које тада дабогме може вечито трајати, било би достигнуто после извеснога не бескрајнога времена, ако ма од којегача почетка рачунамо, осим онога кад је материја била у бескрајном кретању распрострањена у простору т. ј. од свакога почетнога стања, које се у опште даје замислити. Обратно би дакле крајње стање већ сад било достигнуто да свет од вечности постоји.

И тако на крају наших посматрања долазимо на ову значајну алтернативу: или су при највишим, најопштијим и најфундаменталнијим апстракцијама природне науке битне тачке превиђене, или, ако су те апстракције потпуно тачне и у опште верне, *то свет не може у вечности постојати, него је морао постати у времену, које од данас није бескрајно удаљено и то постало је неким у ланцу природнога каузалнога конекса непојмљивим д'габијем т. ј. актом стварања*.¹

Свакако смемо рећи: библијско учење, да је свет Богом створен, не само да се не противи производима природнога испитивања, него баш ови производи приморавају нас, да закључујемо, да свет не постоји од вечности а к другом закључку барем приближавају нас: да је свет постао услед неког надсветскога бића стваранем.

С обзиром на оно, што испитивачи природе говоре о „финалном стању“, којем процес развитка света тежи, додајем једну примедбу о неким местима у библији, које говоре

¹ Die Naturkräfte in ihrer Wechselbeziehung 1869. S. 69.

о крију света. Ако овде пише, да ће данашњи свет бити ватром разрушен² и тада да ће бити ново небо и нова земља створена,³ то с једне стране не можемо напред знати, у колико те изразе треба разумети дословно, а у колико пренесено и с друге стране испитивачи природе могу само рећи, који крај свету мора бити по природном току ствари, којим није искључено, да Бог, који је створио свет, може проузроковати и крај његов катастрофом, која се не оснива на природном току његову и тада из нова све образовати.

При крају наводим још нека мишљења од уважених испитивача природе, која потврђују ово, што сам написао у овој глави: „Поштована наука“, вели Оскар Фрас „допустиће, да она не зна ништа да реши о почетку ствари. Ни модерно мишљење геолога, за које се држи да је у светлости ако почиње са земљом као лоптастом усијаном сунчаном супстанцијом, не каже тим баш ништа о почетку самом; оно га само нешто даље одлаже и меће тела често у оно стање, као што смо ми данас навикли, у неко газовито стање, ваљада за то; што по појму лајка газ ближе стоји ништици, него чврсто тело; у ствари, тим нисмо ништа добили; *апсолутан почетак остаје као и пређе сакривен; нисмо му се приближили, ако и пустимо земљу као првобитну газовиту масу, да леги кроз васиону као каква ракета*“.⁴ „Овом теоријом“, вели енглески геолог Гидеон Ментел, „не напада се ни мало тврђа, да је универзум дело Свемогућег и Свезнајућег Творца. Узмимо, да се она тачка, до које нас ова теорија води, не може прекорачити физикалним испитивањима, да последњи поглед, који можемо управити на првобитно стање материјалнога свемира, показује нам исти као неограничени зрачном материјом испуњени простор, то ипак преостаје одговор на питање: *како је испуњен овај простор? Одкуда је дошла ова светла материја? И ако је наш планетни*

² 2. Петр. 3, 7, 10, 12.

³ 2. Петр. 3, 13; Апок. 21, 1.

⁴ Vor der Sündfluth S. 99.

систем произашао из првобитнога стања материје и ако ова у себи самој садржава елементе за сваку идућу промену, то ми морамо ипак веровати, да је свака пређашња физикална појава од прве до последње, дело Божје воље.“⁵ И Херман Лоце вели: „Како је престава о постанку планетнога система из ватрене магле — генијална мисао о догађајима предвремена, које не подлежи никаквом испитивању — прешла у стање општега постајања, то се онда мисли, да се једва једаред развио леп поредак појава и ако не из ничега а оно ипак из неке праматерије без облика. Али се заборавља, да се историја ове ватрене лопте, која се тако оштроумно пени-

⁵ Die Phänomene der Geologie, übersetzt von J. Burkart 1839. 1, 21; II. 293.

тује у својим доцнијим облицима, и у натраг продужује у бескрајну прошлост. Ватрена лопта, која се све већма хлади и све већма згушњава, морала је доживети време, кад јој беше температура још виша, и распрострањање још јаче: по где лежи почетни тренутак кретања у згушћавању, јер оно мишљење не позива се на почетак згушћавања него тек на продужење његово. И од куд се доводи првобитни правац и брзина кретања, у којем ми претостављамо да се сви делови материје сагласно крећу? . . . Сва наша наука само ишица по бескрајности тумачећи себи унутарњи састав појединих простора по општим законима, али је у опште неспособна, да види први постанак свега, и сврху којој развиће истога тежи.“⁶

⁶ Mikrokosmos 1. Band, 2. Aufl. 1869. S. 418

ЛИСТАК.

Б Е Л Е Ш К Е.

— (Извештај о радњи епархијске управе темишварске за месец септембар о. г.) *Епарх. консисторија* темишварска држала је редовну своју седницу 21. септ. (3. окт.) 1893. год., у којој су следећи важнији предмети решени: Извештена је Емилија Станковићка, парох удовица из В. Кикинде, да је 40 фор., а јереј Југ Станикић, парох ново-стивански, и Миливој Томић, парох беодрански, да је сваки по 50 фор. државне припомоћи добио. — За вероучитеља срп. прав. ученицима на новооснованој држ. учит. школи у Темишвару именован је Ђорђе Звеквић, протођакон темишварски. — Дело проте Јована Вучковића под насловом: „Св. Јована Златоустог шест књига о свештенству“ препоручено је подручном свештенству ради набавке. — Извештај Ђорђа Влаховића, окр. проте в. кикиндског, да је Катарину Хегедиш, за тим Марију Нецкову и Хајририха Хартла, ликовођу тамошњег срп. певачког друштва „Гусле“, из римокатоличке у нашу св. прав. веру превео — узет је на повољно знање. — Јереј М. Б., за тим јереј Д. К. и јереј В. П. позвани су за 19. октобар о. г. пред консисторију ради оправдања због разних преступа. — Позвана је црквена општина т. бечејска, да Софији Јанковић, парох. удовици тамошњој, припадајућу јој половину станарине неопходно изда. — Молбеница јереја Теодора Јозановог, администратора парохије рудњанске, којом на парох. место у Ђурђево кометује, спроведена је с препоруком консисторији бачкој. — Умољено је подж. знање торонталске градомеће, да рестирајући бир јереја М. Т., пароха беодранског, покуни. — Молбенице Марије Јовановић, парох. удовице из Моноштора и јером. Исхиријона Гађанског, адм.

парохије мало-бечкеречке, којима за држ. припомоћ моле, спроведене су с препоруком министарству богочасти и јавне наставе. — Осим тога допесена су решења у брачним парницама и једна пресуда, којом је брак разведен.

— *Епарх. административни одбор темишварски* држао је своју редовну седницу 22. септ. (4. окт.) о. г., у којој су следећи важнији предмети решени: Извештене су следеће цркв. општине, као: торњанска, мехалска, лукаревачка и хриџковачка, да је свака по 100 фор. држ. припомоћи добила. — Одобрени су закупни уговори, по којима је руководељ залишних парох. сесија у мешовитим општинама једну залишну парох. сесију у М. Бечкереку тамошњој цркв. општини за 250 фор. и једну зал. парох. сесију у В. Ст. Миклушу за 500 фор. Кости Бранковану путем јавне дражбе под закуп издао. — Наређена је организација цркв. општине т. бечејске под руководством Ђоке Николића, члана управе ове. — Пријава цркв. општине врањевачке, да је општ. перовођа дражбени записник о издавању под закуп цркв.-општинских земаља наводно фалсификовао, издага је, заједно са обраном перовође, цркв. општини врањевачкој на првостепено решење. — Наређена је организација цркв. општине сирније и изаслат је јереј Св. Дражић, парох срп.-кретурски, да организацију изврши. — Одобрен је грађевински уговор, по коме је цркв. општина печканска оправку своје цркве најјефтинијем нудиоцу, подузимачу Кошцу Лајошу, за 1390 фор. поверила. — Одобрен је куповни уговор, по коме је цркв. општина јозеповачка кућу Пете Прекајског по цену од 1500 фор. за парох. дом купила. — Призив јереја Д. Којића, пароха и бившег председника цркв. општине срп.-бо-

кинеке против оvd. решења, којим је цркв. скупштина срп.-бокинска распуштена. — послаће се саб. одбору на више решење. — Пре него што би се одобрио куповни уговор, по коме је цркв. општина оросламошка купила једну кућу за 1400 фор. — Позвата је иста општина, да Gruнтовни извод сврху купљене куће овамо поднесе. — Апелација Симе Мишковића, председника цркв. општине меленачке, против оvd. решења од 19. јан. о. г. послат је саборском одбору на више решење. — Пожурен је привремени црквени одбор меленачке црквене општине, да на понуду Арсе Поповића, становника в. бечкеречког, у погледу закупа купатила „Русанде“ свој извештај овамо поднесе. — Од енарх. ревизора прегледани црквени рачуни неколико црквених општина, враћени су истим општинама са примедбама. П. М.

— (Радња епархијских власти бачких). *I. Административни Одбор* епархије бачке држао је у Новом Саду 5. (17.) окт. 1893. под председништвом Његове Светости Госп. Патријарха *Георгија Браjkовића* своју седницу. Од важнијих предмета које је конст. бележник Георгије Видицки реферисао, важнији су ови: Извештена је црквена општина у Станишићу, Брестовцу и Обровцу, да су добиле државну припомоћ од владе. — Његово Величанство одбио је молбу општине у Бајши за припомоћ. — Одобрен је од Министарства закључак општине суботичке, да Ђорђе М. Поповић и Владимир Стојшић могу стипендију своју и на вишим школама уживати. — Пожурена је усљед замолнице вис. Министарства организација цркв. општине у Сомбору. — Враћена је од саборског одбора обвезница општине кулинске врху саборских трошкова ради допуне. — Позвани су манастири подручни, да за новоотворени манастир, школу своје прилоге уплате, пошто је саборски Одбор исте већ одобрио. — Позване су по налогу саборског Одбора управе подручних манастира, да предрачунае своје за 1894. год. не одложно поднесу. — Потврђена је организација цркв. општине у Мољу. — Одређена је организација цркв. општине у Петровом Селу на основу извештаја енарх. изасланика Јована Бороте проте ст.-бечејског. — Одобрена је обнова $\frac{1}{3}$ скупштине у Вилову. — На истрагу у ствари обнове $\frac{1}{3}$ скупштине у Госнобини изаслан је прота Милан Ђирић и игуман ковиљски Мирон Ђорђевић. — Упућени су изасланици прота Кунусаревић и Јустин Коњовић, да организацију цркв. општине у Ст. Стану до краја изведу без обзира на уложене призиве. — Предложено је неким члановима управног одбора у Ади, да се чланства у одбору том приме, иначе ће се именовати други, који ће организацију спровести. — Одобрена је обнова $\frac{1}{3}$ скупштинара у Ст. Паланци. — Уништен је избор $\frac{1}{3}$ скупштинара у Кули као неправилан, а одређен нов избор. — Позвана је цркв. општина у Ст. Бечеју, да без одлагања исплати саборске трошкове за идући сабор. — Одбијен је призив Пера Зрнића из Н. Сада у погледу разреза парохјала, тако исто и молба Ђорђа Брзакa у истом предмету. — Позвана је цркв. општина у Гложани, да приликом разреза парохјала узме обзир на сиромаштију класу

становништва, и да по порезној форинти исти резузује. — Спроведена је молба цркв. општине у Мартоношу на високосл. Саборски Одбор ради ариондирања тамошње активне парох. сесије. — Замолена је у Десп. Ст. Ивану политичка езекуција за дуг парохјала, саборских трошкова и верозаконског приноса. — Одобрен је план цркв. општине у Кули за издање парохјског дома. — Одобрена је оправка торња и цркв. ограде у Сегедину, као и оправка сата на торњу у Шандору. — Одобрено је и клаузулирано више уговора за куп и продају разних некретнина у цркв. општинама Деровље и Параге, о издавању квартира у општ. кућама цркв. општине новосадске. — Одобрене су неке брисовне дозволе цркв. општине у Мошорину и Кађу, као и оправка учитељског стана у Ст. Стану. — Одобрена је намира цркв. општине у Федварцу са парохом у погледу парохјског стана. — Узети су на знање записници неких цркв. општина. — Одобрени су цркв. општини ст. бечејској накнадни трошкови од 191 фор. у прорачуну за 1893. г. — Упућена цркв. општина у Ков.-Ст.-Ивану, да мањкајући црквени плац судским путем себи виндицира. — Одобрена је оправка цркве у Јегри, коју је бура јако оштетила. — Подастрт је Саборском Одбору призив цркв. општине у Сегедину у погледу плате тамошњег пароха. — Узето је на знање расположење Његове Светости, којом је по смрти игумана Манастира Бођана Платона поверио привремено управу и администрацију игуману ковиљском Мирону.

Епархијски рачуноревизор *Ђорђе Белањски* реферисао је следеће предмете: Одобрено је више прорачуна, и то срп. правосл. цркв. општине у Силбашу, Риђици, Деровљу, Пачиру и Ст. Стану. — Одобрени су рачуни срп. прав. цркв. општине у Гардиновци од 1881. до 1892. године са пронађеним исплатама. — Одобрен је рачун сиротињског фонда срп. пр. цркв. општине у Мартоношу од 1892. године; одобрен је рачун срп. прав. цркв. општине у Бегечу од 1892. године. — Одобрен је рачун бачког епархијског фонда од II. четврти 1893. године и ради оверовљења истога изаслан је пречасни г. Милан Ђирић прота и г. Георгије Видицки енарх. бележник. — Упућена је срп. правосл. цркв. општина у Турији, да своје старе дугове утерује, а insolвентне предложи ради одписа. — Изаслан је преч. г. игуман Мирон Ђорђевић да школске рачуне срп. прав. цркв. општине у Бођанима састави и на ревизију поднесе. — Изаслан је преч. г. Милан Ђирић у Пивнице, да обави избор цркв. председника.

II. Консисторија бачка држала је други дан 7. (19.) октобра 1893. онет под председништвом *Његове Светости* своју седницу, у којој је *Георгије Видицки* реферисао ове важније предмете: Члан консисторије др. Стеван Кронић из Сомбора положио је свечану заклетву. — Извештене су свешт. удовице Ана Мирковић и Катарина Ковачевић, да су добиле, а свешт. сирочад Милан Бастић и Даница Ађимовић, да нису добили државну припомоћ. — Позваће се команде домобранских чета у епархији, да споразумно са дотичним свештеницима углаве

дане, кад ће се дообранским војницима служити службе. — Упућен је окр. прота сомборски, да поворукоположеног сомборског катихету Жарка Поповића у списак подручног му свештенства уврсти и над њиме каноничан надзор води. — Остављен је на администрацији парохије гложанске администратор Арсеније Григоријевић, а проти новосадеком је поверено, да рачуне исте администрације — до даљег расположења — и на даље води. С тим у свези узета је на знање смрт Исидора Бастића, админ. парохије гложанско-чебеке. — Расписале се стечај на место протопр. капелана у Жабљу, пошто је досадањи капелан Василије Јојкић пристављен за личног капелана Николи Бељанском, парохоу у Госпоњинци — Пристављен је за личног капелана Василију Вуковићу парохоу каћском син му Владислав Вуковић, сврши. богослов, а Јовану Марковићу парохоу новосадеком сврши. богослов Никола Теодоровић. — Расписан је стечај на ђаконско место при св. Ђурђевској саборној цркви у Нов. Саду и на парохијско место у Ст. Врбасу. — Потврђен је за пароха у Шандору Милош Пилић. — Припуштен је избору на изражљену парохију у Ђурђеву једини компетент Тодор Јозанов, адм. парохије у Рудни. — Упућени су пароси у Жабљу да катихизацију на тамошњим комуналним школама на поле обављају. — Тужба Јована Јовановића, пароха суботичког, против свог капелана Т. Димитријевића издата је окр. проти, да поравнање међу њима покуша. — Одређена је истрага против админ. парохије сиббашке Т. П. на основу тужбе Л. Г. и другова. — Ослобођен је од оптужбе Душан Петровић, парох надаљски, коју је против њега подигао тамошњи бележник и учитељ; тако исто и парох у Шандору Милош Пилић од оптужбе, коју је подигао учитељ тамошњи Лазар Поповић. — Исказ стипендиста закладе барониче Еуфимије Јовићке подастрће се вис. министарству на углед. — Препоручиће се свештенству дело Јована Вучковића, проте и прив. управитеља богословље „Св. Јована Златоустог шест књига о свештенству“. — Препоручиће се Јован Марковић, парох новосадски, за држ. приномоћ. — Циркулираће се свештенству, да је Стеван Момпровић, капелан негда стапарски, своју епитимију издржао, и да је од казне, да у целој епархији не сме служити, тиме ослобођен. — Решено је осим тога до 30 брачних ствари; изречене су две пресуде и то у бракоразводној парници Ковачев-Радоњић за развод и у парници Мирилов-Ивковић за одржање брака у крепости. — Поднесени уговори општине чурушке за издање и сликање иконостаса нису одобрени због недостатка, који се има допунити.

Г. В.

Ч И Т У Љ А.

— († **Јереј Јефтимије Јовановић**), парох тарашки, члан епарх. скупштине и члан темешварске консисторије свршио је свој земни живот 18. (30.) септембра о. г на трагичан начин а сутра дан му је тело предано матери земљи. Шта је узрок и шта ли је навело овога старог слугу

олтара божјег на тако ужасан корак не зна се поуздано, а нами ни намера није да овде, на овоме месту, испитујемо за узрок овога зар јединственога случаја у историји нашега свештенства — већ смо рали ценски рад покојников и као песника у својим млађим годинама и као добра свештеника, да изнесемо неке црте из живота му.

Покојник се родио у Беодри 1823. године од оца Васе, који по занату беше кројач, и матери Марсе. По одлично свршеним основним школама у месту рођења свога отице у Ср. Карловце, где сврши шест разреда гимназије, на како тамо не беше философије, то сврши ову у Сегедину. Спремив се овако за даље и више школовање, а осећајући у себи воље и наклоности к чину свештеничком, уписа се у богословију у Вршац, где две године пробави; на како га ту затече бурна 1848. година, мораде прекинути богословију и пребегли са многим овдашњим Србима у Србију, где се издржавао учећи децу тамошњих богатијих и одличнијих Срба. Кад се мир на дому повратио и кад се вратитише наши из беканије на згаришта своја, врати се и наш и којник у Ср. Карловце, где доврши богословију. Године 1855. ожени се Ђерком дињашког пароха Марковића, коме и пристављен буде за капелана, где је све до год. 1878. капеланичао перад будући оставити свога оболелог старца а и имања онога, што му је старац тамо поседовао. По како се по смрти старца му имала сходно рескриптуалном наређењу редукција спровести у Дињашу а са парох старца покојниковог још у животу беше, то се мораде наш покојник после толикогодишњег капеланичања задовољити тарашком парохијом, где сто на тако ужасан и страхан начин и сконча.

Као што напред већ споменуемо, покојник се у младости својој бавио и књижевношћу, те га видимо да је од почетка излажења „Световида“ 1852. године и додатка му „Светозора“ био вредни сарадник и несмом и прозом. Писао је на даље и у тадашњој „Седмици“ а дописивао је и „Србобрану“ од год. 1865. рефлектирајући на поједине седнице тадашњег нашег расправног сабора. Има нешто песама и неколико пригодних беседа и у рукопису, што иза покојника остадоше. Писац ових редака имао их је у рукама и прочитао их је, те је у стању навести неке стихове, из којих ће се видети, како је покојник еписки дисао и осећао. Тако у једној рукописној неспи под насловом: „Српче“ нева покојник:

Ја сам малин и пејак
Тек основне школе ђак,
Али рећи — рећи знам:
Ја сам Српче — Србни сам!

Ја са умом не могу
К'о што уме Јова-Змај,
Ал' се молим моме Богу:
Такав ум ми Боже дај!

Иста љубав, исти дух провејава му и песме из педесетих година, када је писао у горе споменутих листовима. Тако у „Светозору“ од 15. и 20. јула 1855. год. има повећа песма покојникова под натписом „Црква Љубљана“, која почиње овако:

У српској земљи, у пределу бајном
у дворцу белом, пошосном и сјајном
на софри мајка остарела седи
сину беседи.

Па чујте шта меће песник у уста српској, остарелој мајци:

Народност, веру, цара и дом брани
А српску вериност к'о светињу храни!

Осим ове споменуте песме повећа му је још песма у 9. и 10. броју „Световида“ од год. 1853. спевана и говорена приликом узвишења и доласка Кенгелчева за епископа у Вршац. Има у истој години и више изворних епиграма од покојника, као и превода по Хердеру и другима; а у „Светозору“ од 1. октобра 1855. год. има песма једна, у којој покојник излаже правила „за у брак ступајућа лица“, па на једном месту вели:

„штедљивост је у свачему нужна
а раскош је болештина кухна“.

Са ово неколико примера хтедосмо из заборава отрћи спомен на драгог нам покојника, за кога је штета, што је силом незгодних околности престао певати и писати; јер који је за оно доба, у год. 1853., доста лако и онако српски писао и дисао, тај би се за цело и даље и боље усавршио, да као што рекосмо не наступеше по њега такове прилике или боље рећи неприлике, које му петргоше перо из руку и убише му вољу за сваки даљи рад на започетом пољу, који му сломеше и убише душу!

Као свештеник беше ревнистан и савестан, чему је сведок и та околност, што је већ као капелан дињанки постао чланом консисторије темшварске, у коме је својству и остао све до трагичне смрти своје. У млађим годинама радо је народу са амвона проповедао и скоро свака му је проповед поред цитата из светога писма још и несмом зачињена; па нађосмо му још про-

поведи и из године 1878. а од то доба као да је и ову своју свету дужност свештеничку напустио, занемарио!

Код сабраће свештеника и код пастве своје беше поштован и љубљен са своје тихе и благе нарави, са добра и поштена срца свога, што сведочи и укуп му, на који му браћа у Христу из околице дођоше и на који се слегло цело село, да свог доброг поп-Јефту гробу хладном отпрати.

Па знајући га таква ради смо да и са овога места узнесемо молитве престолу Свевисњеге, да му опрости тешки грех, што га почини насилном смрћу својом, а спомен да му сачувамо у књизи и листу овом нашем свештеничком.

Још једном: чика-попо, Бог да ти прости!
и лака ти црна земља! — од срца ти ваније твој синовац

У *Кумани* 1. октобра 1893.

Ст. А. М., свештеник.

Књижевни оглас.

Ево мене и по трећи пут пред поштовану читалачку публику! Моја *трећа књига*:

„КАРЛОВАЧКО ВЛАДИЧАНСТВО“

у име Божије *готова је и до краја наштампана*. Само да се још повеже, па ћу је одмах и разашљати поштованијем претплатницима и купцима. Ја сам се бојао, да ће ова моја трећа ћерка бити мања од својих старијих сестара; а мислио сам, да ћу ту довршити цијелу историју овога владичанства, али од када сам другу књигу наштампао — ова трећа ћерка моја тако је бујно расла и нарасла, да је престигла обје своје старије сестре. И већа је — а мени је — и лепша од обје моје старије ћери.

Па код свега тога дошао сам са историјом само до блаженог владике Лукијана Мушицког а то од године 1774—1824. а сва даља историја од 1824. године претекла ми је од ове треће књиге; и с тога ево ме са најскромнијом изјавом, да ћу се припаштити што будем брже могао, па *да приредим и наштампаам још и четврту књигу*, у нади да ће трећа књига наћи онаки одзив од стране читалаца, какав су нашле моје прве двије књиге.

Уз ову *трећу књигу додао сам врло лијепо израђену мапу овога владичанства*, што су желели многи моји претплатници; али с тога је ова књига и скупља него прве двије.

Цијена је дакле *трећој књизи три круне или 1 фор. 50 новч.*, а ја се поуздано надам, да ће сваки купити и трећу књигу, ко је купио прву и другу.

Молим дакле поштоване скупљаче претплатника, да ми се што прије огласе: јесу ли на својим старијим мјестима, па да им пошаљем књиге, а они мени новце, чим их добију од претплатника. Оне претплат-

није, који су се претплатили са 1 фор., молим да још пошаљу 60 повч. за књигу и за поштарину; а ко наручи само једну књигу, молим да пошаље 1 фор. 60 повч.

Овом приликом молим најучтивије, да ми сваки плати, ко ми још дугује за прву и другу књигу, а исто тако да ми плати дуг за „Проповједник“ *блаженог епископа Теофана*, па да и ја узмогнем положити рачун о тој књизи. Има доста и таклијех, који још нијесу купили друге књиге, па их лијепо молим, да је сад купе, јер мени не вриједи друга књига без прве.

Ко жели имати све три моје књиге, може их добити од мене за 4 фор. 50 повч. Од прве књиге имам још врло мало комада.

Молим славна уредништва српскијех и хрватскијех новина, да овај оглас изводе штампати у својим листовима, а ја ћу им поред топле хвале послати и ову трећу књигу.

Чим ову трећу књигу разашаљем, пријонућу око четврте књиге.

У Карловцу, 26. септембра 1893.

Протојереј Манојло Грбић.

 Молимо претплатнике овога листа, који нису платили за лист, да нам што пре претплату пошаљу, иначе ћемо им морати обуставити даље шиљање листа.
Администрација „Срп. Сиона,“

ОГЛАСИ.

К. 457./413 ex 1893.

СТЕЧАЈ. 178 1—3

Расписује се стечај на упражњено *факонско* место при *св. Ђурђевској саборној цркви у Нов. Саду*.

Компетенци имају своје инстурјиране молбе до 12. новембра (31. октобра) 1893. потписаној консисторији поднети.

Из Консест. седнице држане у *Новом Саду* 7. (19.) октобра 1893.

Консисторија бачка.

К. 480./414. ex 1893.

СТЕЧАЈ. 179 1—3

Расписује се стечај на упражњену парохију у *Ст. Врбасу*.

Компетенци имају инстурјиране молбенице своје до 12. новембра (31. октобра) 1893. потписаној управи поднети.

Из Консест. седнице држане у *Новом Саду* 7. (19.) октобра 1893.

Консисторија бачка.

СТЕЧАЈ. 176 1—3

Услед оставке г. *М. Ст. Васића*, овомесног срп. пар. *учитеља*, овим се стечај, на српској вероисповедној основној школи, за *учитеља* расписује.

Плата је изабраног учитеља на годину следећа: 500 фор. а. вр. у готовом, 5 фор. паунала, 2 јутра добре обраће земље — на коју учитељ порез плаћа — слободан стан са банштом, и у име учитељског огрева 2 хвата сламе.

Учитељу у дужности спада „Школеском уредбом“ прописане предмете у школи предавати, у цркви за једном певницом појати и децу црквеном појању обучавати.

Првенство имају, који докажу да су вешти хором управљати.

Рок стечаја траје до Митрова дана 1893. г.

Из седнице карловског срп. правосл. школског одбора, држане у *Карловцу* 28. септембра 1893. године.

М. Терзин,

перовођа.

Аркадије Паић,

председник.

СТЕЧАЈ. 177 1—1

Тражи се *учитељ у Р. Алмашу*. Плата је: аренда од $\frac{1}{2}$ есије земље=216 ф.; од брачних парова по 1 ф. 20 п.=31 ф. 20 п.; као перовођа цркв. општине 5 ф.; окром тога као невац поред свештеника 15—20 ф. и слободан стан.

Учитељ осим наставе отиравља у цркви певчеве дужности.

Који ово место добити желе, имају се најдаље до 20. окт. т. г. по нашем — са сведочбама сврху свршених наука и досадашњег службовања спроведеном молбеницом на потписаног обратити.

У колико се сврш. приправник не би пријавио, — примају се за привр. учитеља и друга, у појању и правилу црквеном искусна лица, ако су доброг моралног владања и мађарским језиком владају.

Из седнице црквено-школ. одбора, у *Алмашу*, (Rác-Almás, Fehér m.) дне 26. септ. 1893. држане.

Јереј Георгије Јанковић,

парох, председник и школ. управитељ.

НАТЕЧАЈ. 175 1—3

Ради попуњења једнога места православног *војеног капелана* II. разреда у ц. и кр. војсци, са којим местом склопана је годишња плата од

900 фор. а. вр., стапарина и послуга — овим се отвара патечај.

Који желе то место получити, имају иказати се, да немачким и српским језиком устмено и писмено потпуно владају, да су доброга владања, здравога телесног састава, да нису 40. годину живота прешли, да су нежењени или удовци без деце, и да су за вођење душепопечитељског звања способни, те са односним исправама обложене молбенице своје до краја месеца октобра о. г. овамо поднети.

У Карловци 29 септембра (11. октобра) 1893.
Архидијез. Консистоорија Карловачка.

СТЕЧАЈ.

173 3—3

Сходно решењу сл. спарх. школ. одбора бр. 254. ех 1893. год. расписује се стечај на упражњено место *учитеља у срп. вероисповедној школи у Бочару* (Торонталска жупанија).

Плата је учитељу годишње 450 фор., $\frac{3}{4}$ јутра ораће земље, слободан стан са пространом баштом, и сламе за зимњи огрев, колико потребно буде. Осим тога, од погребца, где позван буде, од великог (т. ј. који се у св. цркви онојава) 1 ф. а. вр., од мањег пак а тако исто и од растоса 50 нов.

Изабраном ће учитељу у дужност снадати све школеком уредбом прописане дужности вршити, у св. цркви при сваком богослужењу појати и школску децу у цркв. појању обучавати, пофторну школу држати и у цркв. школ. седницама перо водити.

Молбенице добро инструиране треба слати на месни школ. одбор. Првенство имају они, који се лично пријаве.

Рок стечају истиче 15. (27.) октобра 1893.

Из седнице мес. школ. Одбора држане у Бочару 19. септембра (1. октобра) 1893.

Школски Одбор.

ЕДИКТ.

174 2—3

У бракоразводној парници Анке Марковић рођ. Ђекић из Фрига против супруга јој Стевана Марковића сада непознатог боравишта — позива се пети Стеван, да у року од 3 месеца дана, рачунајући од првог уврштења едикта овог у новине Консистоорији овој месту пребивања свога

обзирани, пошто ће му иначе заступник именован бити.

Из седнице архидијезалне Консистоорије у Карловци 31. авг. (12. септ.) 1893 држане.

Архидијезална Консистоорија.

ЛИВНИЦА ЗВОНА И МЕТАЛА
АНТОНА НОВОТНИЈА

израђује по најновијој и старој системи, са гвозденим и дрвеним кружама хармонично удешена звона, са гаранцијом на више година. Такође прима горња звоноливница стара пукнута звона на преливање.

Особито препоручује своја произведена и одликована

ПАТЕНТИРАНА ЗВОНА,

која имају **дуготгајан, снажан и дубоки звук.** Једно овако звонно од 300 кила изједначи се са звуком од других од 400 кила.

Даље **стубове за звона од гвозђа, солидна и врло лепа; звона или шоље за сатове од метала**

као и све друге предмете од месинга и метала што у ову струку спадају по најумеренијој цени.

Звона у тежини од 100 килограма на ниже, као и врло добре шмркове за локомотиве, баште и за руке могу се на стоваришту увек готових добити

Поруџбине израђује брзо и тачно

АНТОН НОВОТНИ,

Темишвар, Фабрика.

137 6—6

На знање! За огласе, објаве и стечајеве плаћаће се од сада **6** новчића од једног реда ситних слова а не као до сада **10** новчића. Бројеви, који се пошљу као доказ да је оглас изашао, слаће се бесплатно. Администрација „Срп. Сиона.“

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље: на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожкића у Београду. Поједини бројеви стају 10 новч.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Српској Манастирској Штампарији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Нови Сад. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Новом Саду.